

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

21. An liceat iurare, & quomodo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

affirmatur, vel negatur, sibi apponendo penam, vt Deus me destruat, nisi hoc ita sit, aut, nisi hoc faciam: similiter cum dicitur per vitam, per caput meum, per filios, per vxorem: nam sensus est, ita Deum inuoco; vt, nisi hoc ita sit, me vitam, capite, aut filijs. Hæ sunt species iuramenti: quamuis comminatorium ad promissorium reducatur; execratorium ad promissorium, & assertorium: tamen, maioris distinctionis gratia, melius est ita distinguere.

An liceat iurare, & quomodo.

CAPVT XXI.

Iuramentum, si debito non fiat, licitum esse adeo verum est, vt hoc negare sit hæreticum contra scripturam. Habetur enim Deuter. 6. *Dominum Deum tuum timebis, & illi seruias, & per nomen illius iurabis.* Psal. 69. *Laudabuntur omnes qui iurant in eo.* idem definitur in bulla Martini V. in Concil. Constant. est enim actus religionis, cum sit inuocatio quædam Dei, seu diuinæ veritatis. Vnde in hoc secundo præcepto, non prohibetur iurare, sed malo modo iurare, puta, frustra, aut in vanum. Dupliciter autem contingit male iurare, & consequenter peccare in iuramento.

Vno modo, cum in iuramento non inuocatur verus Deus, sed dii falsi, aut dæmon. Tale enim iuramentum est peccatum mortale. Vnde peccant Gentiles, & Pagani, iurantes per suos falsos Deos; inest enim quædam inuocatio ipsorum. Peccaret etiam mortaliter Christianus, qui serio sic iuraret: atque hæc est causa, cur non liceat Christiano inducere Paganum ad iurandum, vt docet S. Thom. 2. 2. qu. 98. art. 4. quia est illos inducere ad peccatum: licet tamen ipsorum iuramenta acceptare, cum ipsi se obligare volunt; non tamen ad tale iuramentum eos inducere.

Altero modo contingit male iurare, cum non seruantur tres conditiones in iuramento, puta, veritas, iustitia, & necessitas, quas colligunt Doctores ex illo Hieremias 4. *Iurabis, nisi Dominus, in veritate, iudicio, & iustitia.* De quibus tractare oportet in particulari per singulas species iuramenti, & ab assertorio incipiendum est.

Vt ergo assertorium iuramentum licitum sit, debent illa tria inesse.

Quo

Quorum primum est, veritas, in cuius explicatione tria sunt notanda.

Primum est, esse veritatem triplicem.

Prima est, quando, quod dicitur, conformatur rei, id est, ita est, sicut dicitur; vt, si quis dixerit: frater est mortuus, & ita sit, veritas est.

Altera est, cum quod dicitur, sic esse ille existimat, licet non ita sit in re: vt, cum quis existimat fratrem mortuum, dicit, frater est mortuus, quamuis ille viuat, tamen verum dicit.

Tertia est, cum, quod dicitur, ita est, sicut existimat, & sicut in re est, & ista est veritas perfecta: vt, si frater verè est mortuus, & hoc idem ita esse existimans aliquis diceret, frater est mortuus. Sicut igitur triplex est veritas, ita per oppositum triplex est falsitas.

Prima, quando quod dicitur non conformatur rei.

Altera, quando non conformatur menti, & ei, quod existimatur, quamuis conformetur rei.

Tertia, quando nulli conformatur. Primum falsum, non est mendacium, secundum, & tertium sunt. Est enim mendaciū, cum homo dicit aliter quàm existimat in corde, quamuis à parte rei ita sit, vt dicit. Et verum oppositum mendacio est, cum homo dicit quòd sentit, siue ita sit, siue non in re. Aduerte igitur, veritatem in iuramento requisitam, esse istam, quam homo dicit, sicut in corde sentit: quando autem dicit aliter quam patat, iuramentum est falsum, licet ita sit in re. Iurare igitur falsum, id est, affirmare, vel negare res, aliter quàm homo in corde credit, est mortale peccatum semper, quamuis materia sit leuissima; vt, iurare mendacium otiosum, & iocosum: ita in citata bulla Martini V. immò propter quemcumque finem.

Homo enim nec propter vitam propriam, nec propter proximi vtilitatem, aut totius reipublicæ debet iurare mendacium, & hoc faciendo, peccat mortaliter: & in vno tantum casu excusatur, cum inaduertenter iurauit, non considerando iurare falsum: tunc enim veniale tantum est peccatum. Iurare tamen falsum, id est, quòd ita sit, dummodo, cui iurat, existimauit ita esse, non est mortale, nec veniale, nisi in tribus casibus.

Primus est, cum non fecit vllam diligentiam cognoscendo quod iurabat, sed leui coniectura credens statim iurauit.

Qui enim absque diligentia iurat, quod in re non ita est, mortaliter peccat; non tamen, si diligentiam conuenientem adhibet.

Secundus est, cum dubius est de re, an ita sit, & ipse ut committitur: in hoc enim casu etiam mortaliter peccat.

Tertius casus est, cum paratus est iurare, quamuis scire rem non ita esse: in hoc casu etiam mortaliter peccat. Hoc est primum notabile contra veritatem iuramenti assertori.

SECUNDO est notandum, aliquando teneri hominem, non solum secundum mentem propriam iurare, sed etiam secundum mentem aliorum, id est, uti verborum significatione communi, quam qui audit, mente concepit: quamuis non semper teneatur ad hoc, sed aliquando licet uti æquiuocatione, & decipere audientem. Ut autem hæc omnia cognoscantur, sunt aduertenda tria puncta

Primum est, cum quis non petitus iurat, sed sua sponte, tenetur uti vocabulo secundum communem significationem, & oppositum facere, est mortale peccatum. Ita tenet Syll. ven. iuram. 3. §. 2. Vnde negotiatores, qui, ut res suas cõficiant, iurantur iuramento supra verba contra cõmunem sensum & modum intelligendi, nõ excusantur à mortali: v.g. iurant, se tantum emisse rem illam, quam vendunt, & tamen non est ita: nam minoris emerunt, illi tamen intelligunt illam rem simul cum alijs emptis, illi mortaliter peccant, quia sponte iurant contra mentem alterius.

Secundum est, qui petitus à superiore iurat, tunc, si superior iuridicè & iuste iuramentum petit, tenetur iste iurare adque æquiuocatione, ad mentem iudicis, licet vita priuetur: si verò contra iustitiam petit, potest uti æquiuocatione, & iurare suam propriam mentem, contra mentem iudicis. Verbo gratia, iudex petit iuramentum ab aliquo, ut dicat crimen proprium, vel alienum, si iudex habet criminis telum ream fide dignum, aut semiplenam probationem, aut infamia criminalis criminis, quia reus habetur iam huius criminis infamatus, tunc tenetur iurare verum, secundum mentem iudicis: si verò omninò est occultum, non debet iurare, & si cogatur, utatur æquiuocatione, puta, & cetero, intelligendo intra se, ut dicam tibi, vel non feci, intelligendo, nunc non feci, vel quid simile. Cum verò crimen est periculosum reipub, aut hæresis pertinax, licet occultum sit tale crimen, debet iurare, & respondere secundum mentem iudicis, cum

cum de alio petitur, nō cum de se: non enim tenetur se manifestare tunc.

Tertium est, cūm, qui petit, non est superior, aut iudex, tunc simpliciter potest petere.

Primo, cum violentia, & cautione iniusta, & tūc, qui iurat, potest uti æquiuocatione: ut, si vir uxorem petat, an sit adultera, ista potest dicere, non sum, quamuis verum fuerit, intelligendo, ut tibi reuelem. Similiter, qui cogitur iurare se accepturum aliquam in sponsam, potest iurare se accepturum, intelligendo, si postea placuerit.

Secundo, sine violentia, sed cum iustitia, ut qui emit, petit iuramentum à vendente veritatis rei, & tunc non licet uti æquiuocatione. In hoc casu notat vnum Sylu. verb. iurament. 3. §. 2. posse responderi ad intentionem petentis remotam, id est iuxta id, quod primò intendit: verbi gratia, cūm ciuitas aliqua non admittit ciues alterius, quia peste infectos putat, tunc custos petit ab aliquo veniente iuramentum, an veniat ex illa ciuitate, tunc si talis ciuitas verè non est infecta, potest iurare non venio, intelligendo, modò, quamuis veniat verè, iuxta mentem custodis. Similiter, quamuis sit infecta peste, si tamen ipse non sit infectus, potest uti æquiuocatione, nam non fecit contra præcipuam intètionem custodis, seu ciuium illorum. Denique potest iurare æquiuocè, cūm iuramentum petitur & ignorantia veritatis, quæ si sciretur, non prohiberetur talis, cui petitur.

Tertiò, potest petere rogando, & qui rogatus iurat, potest uti æquiuocatione, maxime cum non est reuelanda res, & importunus est qui rogat, & precibus iuramentum petit.

Aduerte tertiò circa veritatem iuramenti, quòd non solum peccat mortaliter qui cum mendacio iurat, sed omnis, qui alios ad sic iurandum inducit; imò, qui iuramētum petit ab eo, quem probabiliter scit falsò iuraturum, dummodò qui petit non sit publica persona, ut iudex; hic enim, ratione officij, debet obseruare ordinem statutum, potestque petere iuramentū ab his, quos cognoscit falsum iuratuos, ut tenet S. Thom. 2. 2. 198. art. 4. Hæc igitur sunt circa veritatem iuramenti assertoria notanda.

Circa iustitiam aduerte, non fat est verum iurare, ut iuramentum sit licitum, sed cum iustitia iurare, id est, non debet homo iurare illud verum, quod reuelare peccatum est. Si enim quis occultum crimen reuelaret alicuius, ipsum infamando

mando

mando peccaret, quamuis verum diceret, quia contra iustitiam facit; si hoc verum iuraret, iterum peccaret. Est autem hoc peccatum iuramenti mortale, cum iniustitia, supra quam iurat, mortalis est: est autem veniale, cum iniustitia venialis est.

Rursus non fatis est cum veritate, & iustitia iurare, nisi necessitas, vel utilitas est, nempe, cum res, quæ iuratur, alicuius est momenti, & cum aliter non creditur, nisi iureretur. Qui vero iurat res nullius momenti, aut ea, quæ absque iuramento crederentur, absq; necessitate iurat, peccat. Hoc autem peccatum non est mortale, nisi tantum veniale, nisi adsit contemptus, aut periculum sit falsum iurandi ex mala consuetudine, secus veniale esset. Hoc habet Syluestr. verb. iuram. 2. §. 8. vbi dicit, hoc esse secundum omnes dicendum. Idem Soto lib. 6. de iust. quæst. 4. art. 3. vbi dicit, si quis per Deum iurat pluere, cum pluit, vbi nulla necessitas apparet, nec est, solum venialiter peccat. Idem Nauarr. c. 12. nu. 3, & Caiet. verbo, periurium, in fine. Hæc sunt de iuramento assertorio.

Hæc eadem tria seruanda sunt in iuramento promissorio. Est enim seruanda veritas: vt, qui sub iuramento promittit, non intendens adimplere, est periurus contra veritatem iuramenti; & in omni casu, & materia, & propter quemcumque finem mortaliter peccat, sicut in assertorio; nec excusatur a mortali, nisi ex imperfectione actus, vt supra diximus. Est etiam seruanda iustitia cum veritate. Iustitia autem in hoc iuramento est, ne id, quod promittit sub iuramento, sit peccatum adimplere. Qui enim se facturum aliquod peccatum iurat, peccat si quidem non intendit facere, iam est mortale, quia sine veritate iurat. Si facere intendit, tunc is peccat, & ex intentione, quam habet peccandi, & ex iuramento supra rem iniustam. Si quod iurat est mortale, mortaliter peccat: vt qui iurat se occisurum inimicum, aut non auditurum sacrum die festo, vel quid simile: si vero est veniale, tantum venialiter peccat, vt tenet communis opinio. Ita dicit Caiet. verb. periurium. Syluest. verb. iuram. 3. §. 7. & Soto lib. 2. de iustit. q. 4. & alii. Qui enim iuraret, se mendacium otiosum dicturum, aut se non facturum aliquid, quod ad consilium spectat, non ad præceptum, intendens ita adimplere, tam ex intentione, quam ex iuramento, venialiter tantum peccaret.

Est etiam seruanda necessitas, seu utilitas; ijs enim deficientibus, si adsint veritas, & iustitia, solum est veniale peccatum,

nam, ut diximus de assertorio. Hæc dicta sint de promissorio.

De comminatorio eadem prorsus dicenda sunt: nam quantum ad hoc, non distinguitur à promissorio, & assertorio. Sed quæ de his diximus, etiam dicenda sunt de execratorio: nam hoc aliquando incidit cum assertorio, cum tali iuramento vimur, ad confirmandam aliquam veritatem presentem, aut præteritam: aliquando etiam coincidit cum promissorio, cum iuramus futura. Quæ igitur de duobus prioribus dicta sunt, de alijs duobus intelligi debent.

De obligatione iuramenti.

CAPVT XXII.

Obligatio iuramenti in his iuramentis est consideranda quæ supra aliquod futurum sunt: ibi enim manet homo obligatus, post iuramentum, adimplere quod iuravit: modo igitur de assertorio nihil dicendum est, sed de alijs tribus. Est igitur tanta obligatio horum, ut, qui iuravit quocumque modo aliquid, quod iurare fuit licitum, & cum intentione obligandi iuravit, teneatur adimplere sub mortali peccato, quamvis sit res levis, & parvi momenti. Ponam duo exempla, per quæ alia intelligentur.

Primum est, si quis fuit à latronibus in via comprehensus, qui noluerunt dimittere ipsum, quin prius iuraret, se postea daturum centum aureos, tunc hic iuravit se daturum, si, cum iuravit, intendit verè dare, tenetur sub mortali dare postea. Ita tenet Sor. lib. 8. de iust. q. 2. art. 3. Verum est, quo iste potuit æquivoce iurare, ratione coactionis, dicendo, iuro me daturum contra se dicere, si mihi libuerit, & tunc non tenetur, quia absolute non iuravit daturum.

Alterum est, si quis in carcere detentus à custode, vel iudice mittitur, cum iuramento redeundi, iste talis tenetur postea redire, etiam cum periculo mortis: si tamen carcer erat iniustus illi, quia non secundum iustitiam illic detinebatur, potest æquiuocatione visi, si tamen intendit se obligare, & redire tenetur. Ita tenet Sylu. verb. iuram. 4. §. 26. & est communis doctrina. Vide Couar. lib. 1. variar. resol. c. 2. qui tenet eum multis, non teneri obseruare iuramentum, etiã cum intentione

tionem